

یاسای ئاوه دانکردنه وه و گه شه پیدانی

هه ریمی کوردستانی عێراق

به ناوی خوای به خشنده و میهره بان

به ناوی گه له وه

نه نجوومه نی نیشتمانی کوردستانی عێراق

ژماره ی بریار: ۲۵

مێژوی بریار: ۱۷/۵/۱۹۹۳

«بریار»

به پیتی برگه ی (۱) له ماده ی (۵۶) ی یاسای ژماره (۱) ی سالی ۱۹۹۲ و له سه ر پیتشینیازی وه زیری ئاوه دانکردنه وه و گه شه پیدان و په سند کردنی له لایهن نه نجوومه نی وه زیرانه وه، نه نجوومه نی نیشتمانی کوردستانی عێراق له دانیشتنی رۆژی ۱۷/۵/۱۹۹۳ دا بریاری ده رکردنی ئه م یاسایه ی دا:

یاسای ژماره (۱۱) ی سالی ۱۹۹۳

یاسای ئاوه دانکردنه وه و گه شه پیدانی هه ریمی کوردستانی عێراق

ماده ی یه گه م:

مه به ست له م وشانه ی خواره وه بۆ مه به ستی ئه م یاسایه ماناکانی ته نیشتیانه:

- ۱- هه ریم: هه ریمی کوردستانی عێراق.
- ۲- وه زاره ت: وه زاره تی ئاوه دانکردنه وه و گه شه پیدانی هه ریم.
- ۳- وه زیر: وه زیری ئاوه دان کردنه وه و گه شه پیدانی هه ریم.
- ۴- بریکاری وه زاره ت: بریکاری وه زاره تی ئاوه دانکردنه وه و گه شه پیدانی هه ریم.
- ۵- نه نجوومه ن: نه نجوومه نی راویژکاری ی وه زاره ت.

ماده ی دووه م:

وه زاره ت ئه م ئه رکانه به جی دینی:

- ۱- پیتشینیاز کردنی نه خشه ی گشتی ی سیاسه تی ئاوه دانکردنه وه و گه شه پیدانی هه ریم له بواری دروستکردنه وه ی شارو گوندو خانوبه ره رووختراوه کان و ریگا و پردیش له سنووری که رته کانی ئه و پرۆژانه ی ئاوه دانکردنه وه که به وه زاره ت سپێردراون.
- ۲- جیبه جی کردنی ئه و سیاسه ته ی بۆ وه زاره ت بریار دراوه و پیتشینیاز کردنی نه خشه ی سالانه و مام ناوه ندیی و درێژخایه نی پتویست بۆ جیبه جی کردنیان.
- ۳- دانانی سکیچ و به رنامه ی کار بۆ نه خشه سالمینراوه کان و جیبه جی کردنی ئه و پرۆژانه ی پابه ندیانن به شتیه ی جیبه جی کردنی راسته و خۆ له لایهن ده زگا کانی

- و هزاره‌توهه یا سپاردنیان به کۆمپانیکان یا نهو لایه‌نانه‌ی په‌یوه‌ندی‌دار و پسپۆرن بۆ جێبه‌جێ کردنیان.
- ۴- و هزاره‌ت بۆ هه‌یه به‌سیفه‌تی به‌لێنده‌ر (مقاوول) پرۆژه‌ی هه‌ر لایه‌نێکی ناو هه‌رێم له‌ رێگه‌ی ده‌زگا جێبه‌جێکارو سکێچکێشه‌کانییه‌وه جێبه‌جێ بکا.
- ۵- به‌لێن به‌ستن (التعاقد) له‌گه‌ڵ کارمه‌ندانێ بیانی یا کۆمپانیاو دام و ده‌زگا پسپۆره‌کان بۆ کارکردن له‌ فه‌رمانگه‌کانی و هزاره‌تدا یا ته‌واو کردنی نه‌و هه‌نده کارانه‌ی پێ یان سپێردراوه، نه‌مه‌ش به‌ په‌سندکردن له‌ لایه‌ن نه‌نجوومه‌نی و ه‌زیرانه‌وه.
- ۶- پێشنیازکردنی نه‌خشه‌و پرۆژه‌ی گه‌شه‌پێدان له‌ چوارچێوه‌ی نه‌خشه‌ گشتیه‌کانی ناوه‌دانکردنه‌وه و گه‌شه‌پێدان و جێبه‌جێ کردنیان به‌رێک‌خستنی له‌گه‌ڵ لایه‌ن و هزاره‌ته‌ په‌یوه‌ندی‌داره‌کاندا
- ۷- به‌گه‌ر‌خستنی نه‌و داها‌تانه‌ی له‌ هه‌ندی له‌چالاکی یه‌کانی و هزاره‌ته‌وه ده‌ست ده‌که‌ون بۆ مه‌به‌ستی ناوه‌دانکردنه‌وه و گه‌شه‌پێدان نه‌وه‌یش دوای په‌سندکردنی له‌ لایه‌ن نه‌نجوومه‌نی و ه‌زیرانه‌وه.

مادده‌ی سێهه‌م:

- ۱- و ه‌زیر سه‌رۆکی بالایی و هزاره‌ته‌وه به‌رپرسانی یه‌که‌مه‌ له‌ جێبه‌جێ کردنی سیاسه‌ته‌که‌ی و سه‌ره‌یه‌رشتنیکردنی به‌جێهێنانی یاساو په‌یره‌وو رێنماییه‌کانی تیایدا و له‌ویشه‌وه په‌ریارو فه‌رمان و رێنمایه‌کان ده‌رده‌چن له‌ چوارچێوه‌ی نه‌رکه‌کانی و هزاره‌ت و دام و ده‌زگا و ده‌سه‌لاته‌کانی و گشت کاروباره‌ ئیداره‌ی و هونه‌ری و داراییه‌کان له‌ سنووری نه‌م یاسایه‌دا و بۆشی هه‌یه هه‌ندی له‌ ده‌سه‌لاته‌کانی خۆی به‌ بریکاری و هزاره‌ت یا به‌رێوه‌به‌رگه‌شتی یه‌کان یا هه‌ر یه‌کێک له‌ و هزاره‌تدا به‌ لایه‌وه په‌سندی پسییری له‌ به‌رامبه‌ر نه‌نجوومه‌نی و ه‌زیرانیشدا به‌و مانایه‌ی نه‌ندامتیکی هاوبه‌شیتی به‌رپرسانه‌.
- ۲- بریکاری و هزاره‌ت: له‌ سه‌ره‌یه‌رشتی کردنی کاره‌کانی و هزاره‌تدا یاریده‌ی و ه‌زیر ده‌دا و نه‌و نه‌رکانه‌ به‌جێ دێتی که‌ و ه‌زیر پێ یان ده‌سپێری.
- ۳- به‌رێوه‌به‌ریتی و داموده‌زگا‌کانی مه‌لبه‌ندی و هزاره‌ت نه‌مانه‌ن:
- ا- نووسینگه‌ی و ه‌زیر: فه‌رمانبه‌رێک به‌ پله‌ی به‌رێوه‌به‌ر سه‌رۆکایه‌تی ی ده‌کا و چهند فه‌رمانبه‌رێک یاریده‌ی ده‌ده‌ن.
- ب- نووسینگه‌ی بریکاری و هزاره‌ت: فه‌رمانبه‌رێک به‌رێوه‌ی ده‌با و چهند فه‌رمانبه‌رێک یاریده‌ی ده‌ده‌ن.
- ج- به‌رێوه‌به‌ریتی ی نه‌خشه‌کێشان و به‌دوادا چوون: به‌ و ه‌زیره‌وه ده‌به‌ستریته‌وه.
- د- به‌رێوه‌به‌ریتی ی راگه‌یانندن و په‌یوه‌ندی: به‌ نووسینگه‌ی و ه‌زیره‌وه ده‌به‌ستریته‌وه.
- ه- فه‌رمانگه‌ی یاسایی: به‌ و ه‌زیره‌وه ده‌به‌ستریته‌وه.

مادده‌ی چواره‌م:

به‌رێوه‌به‌ریتی یه‌کانی دیوانی و هزاره‌ت و دام و ده‌زگا‌کانیان :

۱- بهر توه بهریتتی گشتی ی دیوان: فرمانبه رتیک به پله ی بهر توه بهری گشتی که باوهر نامه ی سه ره تایی ی زانکوی هه بی سه رو کایه تی ده کاو نه بهر توه بهریتتی یانه ی پیوه ده به سترتته وه:

۱ - بهر توه بهریتتی کاروباری ئیداره وه که سان.

ب- بهر توه بهریتتی کاروباری دارایی.

ج- بهر توه بهریتتی چاودیری و پیداجو نه وه ی دارایی.

۲- بهر توه بهریتتی گشتی ی ناوه دانکرده وه و گه شه پیدان: فرمانبه رتیک به پله ی بهر توه بهری گشتی که باوهر نامه ی سه ره تایی ی زانکوی هه بی وله کارمندان و سپوران بی سه رو کایه تیی ده کاو بهر توه بهریتتی یه کانی ناوه دانکرده وه و گه شه پیدانی پارترگاکانی پیوه ده به سترتته وه.

مادده ی پینچهم:

یه کم: نه مجوومه نیک له وه زاره تدا به ناوی (نه مجوومه نی ناوه دانکرده وه و گه شه پیدان) به سه رو کایه تیی وه زیر بهم جوړه پتیک دی:

۱- بریکاری وه زاره ت: جیگری وه زیر.

۲- بهر توه بهر گشتی یه کانی وه زاره ت: نه ندام.

۳- بهر توه بهری نه خشه دانان و به دوا دا چون: نه ندام.

۴- هر کارمندان و سپورتیک که وه زیر له ناو وه زاره ت و له دهر وه پیدا هه لیان ده برتری.

دووم: نه رکه کانی نه مجوومه ن:

۱- ناماده کردن و دارشتنی نامانجه گشتی یه کانی نه خشه کانی وه زاره ت له بهر روشنایی ی رینویتی یه کانی (توجیها ت) نه مجوومه نی وه زیرانی هه رتیمدا.

۲- پیشکه شکردنی پیشنیاز سه باره ت به پروژه کان و گورینی نه خشه کان و دیاریکردنی چوئیتی ی ریزه ستیان.

۳- لیکولینه وه و پیشنیاز کردنی بوودجه بو مه به سستی ناوه دانکرده وه و گه شه پیدان.

۴- لیکولینه وه ی باری مادده سروشتی یه کان بو مه به سستی بینا کردن و پیشه سازی و پشت به ساتن به خپرو بیتری هه رتیم.

۵- لیکولینه وه ی راپورتی خوله کی ی گشتی و زاره ت که بهر توه بهریتتی ی نه خشه کیشان ناماده ی ده کاو تبیینی رینویتی خو ی له باره یه وه دهره بری.

۶- پیشکه شکردنی پیشنیاز و دیاریکردنی نه و ری و شوئینانه ی پهره پیدانی هه ندی پیشه سازی و نه و پروژه گشت و کالی یانه زامن ده کهن که په یوه ندی یان به و ناوچانه وه هه یه که ناوه دانکرده وه و گه شه پیدان ده یانگر تته وه.

۷- لیکولینه وه ی به شدار بونی که رتی تاییه تی له چالاکی و ناوه دانکرده وه و گه شه پیداندا.

۸- لیکولینه وه ی هر کیشه یه ک که وه زیر ده یخاته بهر ده می و راده برین و پیشکه شکردنی پیشنیاز و ناموزگاری ی پیوست له باره یه وه.

ماددهی شه‌شهم:

گشت ئه‌و کۆمپانیایو فه‌رمانگه‌و به‌رتیوه‌به‌رتیتی یانه‌هه‌لده‌وه‌شیتیریتته‌وه‌که‌له‌وه‌ به‌ر به‌ وه‌زاره‌تی نیشته‌جێ کردن و‌ناوه‌دان‌کردنه‌وه‌ی ناوه‌نده‌وه‌ به‌سترا‌بوونه‌وه‌و درانه‌ پال ئه‌م وه‌زاره‌ته‌وه‌ ئه‌میش سه‌باره‌ت به‌ مافه‌کانیان ده‌چیتته‌ جیگه‌یان و‌فه‌رمانیه‌ره‌کانیان به‌سه‌ر به‌رتیوه‌به‌رتیتی یه‌کانی ئه‌م وه‌زاره‌ته‌دا دابه‌ش ده‌کرتین و‌هه‌موو ئه‌و ئیلتزام و‌مافه‌نه‌ی له‌ دوا‌ی پیکه‌هاتنی نه‌نجومه‌نی وه‌زیرانی هه‌رتمه‌وه‌ له‌ ۱۹۹۲/۷/۴ دا هاتونه‌ کایه‌و ده‌خرینه‌ لای ئه‌م وه‌زاره‌ته‌.

مادده‌ی چه‌وته‌م:

- ۱- وه‌زیر بۆی هه‌یه‌ له‌ چوا‌چیتوه‌ی دام و‌ده‌زگا‌کانی وه‌زاه‌ت وله‌ پیتوستدا به‌رتیوه‌به‌رتیتی و‌به‌ش ولق و‌وه‌حده‌ی نوێ پیک بیتی یا له‌یه‌کیان بدا.
- ۲- به‌ په‌یره‌وو ئه‌مرک و‌تاییه‌تکاری یه‌کانی دام و‌ده‌زگا‌کانی وه‌زاره‌ت دیاری ده‌کرتین.
- ۳- وه‌زیر بۆی هه‌یه‌ به‌پیتی پیتوست لیژنه‌ی هه‌میشه‌یی یا کاتی پیکبیتی.

مادده‌ی هه‌شته‌م:

وه‌زیر بۆی هه‌یه‌ رینمایی پیتوست بۆ ئاسانی جیبه‌جی کردنی حوکمه‌کانی ئه‌م یاسایه‌ ده‌ریکا.

مادده‌ی نۆیه‌م:

کار به‌ هیج ده‌قیق ناکرێ که‌ له‌ گه‌ل حوکمه‌کانی یاسایه‌دا ناکۆک بێ.

مادده‌ی ده‌یه‌م:

ده‌بێ نه‌نجومه‌نی وه‌زیران حوکمه‌کانی ئه‌م یاسایه‌ جیبه‌جی بکا.

مادده‌ی یازده‌یه‌م:

ئه‌م یاسایه‌ له‌ رۆژی بلا‌و‌کردنه‌وه‌یه‌وه‌ له‌ رۆژنامه‌ ره‌سمیدا کاری پێده‌کری.

جوهر نامق سالم

سه‌رۆکی نه‌نجومه‌نی نیشتمانی کوردستانی عێراق

هۆیه‌کانی ده‌رکردنی ئه‌م یاسایه‌

کوردستان به‌دریژایی زیاتر له‌ سی ساڵ له‌ سه‌ر ده‌ستی حکومه‌ته‌ یه‌ک له‌ دوا‌ی یه‌که‌کاندا که‌وتیوه‌ به‌ر شالاوی به‌رده‌وامی و‌یران‌کردنه‌وه‌ و‌سیاسه‌تی زه‌وی سووتاوی له‌دژ به‌کار ده‌هینرا که‌ له‌ نه‌نجامیدا هه‌زاره‌ها گوندو بونیادی ژیره‌وه‌ی ئابووری ی هه‌رتیم کاول کران.

دوا‌ی پیکه‌هاتنی نه‌نجومه‌نی وه‌زیرانی هه‌رتیمی کوردستان پیتوست بوو ده‌ست بکری به‌ کارکردن بۆ سه‌ر له‌ نوێ ناوه‌دان‌کردنه‌وه‌و بینا‌کردنه‌وه‌ی ئه‌وه‌ی حکومه‌تی فاشی ی عێراق له‌ سیاسه‌تی نه‌نفالی به‌دنا و‌ و‌یرانی کردو ئه‌مه‌ له‌ زنجیره‌ی ئامانجه‌کاندا خرایه‌ پیتی هه‌مووانه‌وه‌ بۆیه‌ ئه‌م یاسایه‌ ده‌رکرا.